

DIFICULTĂȚILE TRASĂRII FRONTIEREI DUNĂRENE ÎNTRE ROMÂNIA ȘI BULGARIA, EFECT AL VICIILOR DE TEXT, REDACTARE ȘI PROCEDURĂ ÎN URMA TRATATULUI DE LA BERLIN

Congresul de la Berlin, convocat în vederea revizuirii Tratatului de la San-Stefano emitea la 1/13 iulie 1878 ¹⁾, documentul final cu același nume, devenit act juridic internațional cu titlu executoriu. Departe de a fi rezolvat toate problemele pe care le conținea, tratatul semăna germenii altor discuții și neaunsuri în păienjenitul de relații care complicau și mai mult rezolvarea „chestiunii orientale”. Dorința de-a realiza un compromis s-a reflectat și-n ordinea de zi care, bineînțeles, nu a mai fost tot aceeași de la San-Stefano. La propunerile lui Bismark prima problemă discutată a fost aceea a delimitării și organizării prin acorduri bilaterale, discuțiile au fost lungi și dificile dar direct sau indirect ele priveau România ²⁾.

Articolul 2 al Tratatului de la Berlin fixează frontiera de nord a Bulgariei, cu alte cuvinte frontiera bulgaro-română, astfel: „Frontiera urmează la Nord țărmul drept al Dunării de la vechea fruntarie a Serbiei până la un punct care se va hotări de o comisie europeană, la răsărit de Silistra.” ³⁾

Articolul 46 al aceluiași Tratat de la Berlin era practic compelmatar articolului al 2-lea, conținând precizări doar pentru frontiera de uscat dintre România și Bulgaria care se refereau la faptul că „linia graniței (de uscat) se va fixa la fața locului de comisia europeană instituită pentru delimitarea Bulgariei” ⁴⁾. Dacă s-ar fi aplicat întocmai prevederile art. al 2-lea, practic ar fi însemnat că Bulgaria să nu beneficieze de nici cea mai mică suprafață de lăcu de apă, întrucât țărmul drept al Dunării nu era altceva decât malul bulgăresc. Sesizând viciul de formulare, puțin înainte de a se întruni comisia de deliberare a Bulgariei, cabinetul imperial rus a făcut cunoscut celorlalte consemnate ale tratatului berlinez părerea sa, în lipsa unor alte prevederi explicite, că linia de frontieră pe Dunăre dintre România și Bulgaria ar trebui să fie talvegul* acestui fluviu ⁵⁾. Această părere care modifica în fond textul articolului 2 al Tratatului de la Berlin era propusă și susținută de principiul autorității lucrului judecat, bazat fiind pe Tratatul de la Adrianopol din 1829 care fixase drept frontieră între provinciile Imperiului Otoman și Principatele dunărene, talvegul Dunării ⁶⁾. De asemenea comisia mixtă din 1830, formată din delegațiile Rusiei, Turciei, Valahiei și Moldovei și reunită pentru aplicarea Tratatului adrianopolitan, în sensul delimitării apelor danubiene valaho-bulgare, nu efectuase nici ea delimitarea pe talveg așa cum se cerea de drept pentru că în fapt recunoștea că obstacolele din dreapta talvegului care

aparțineau provinciilor otomane urmau să intre în posesia Bulgariei.

Toate cabinetele admitând acest mod de interpretare a art. 2 al Tratatului de la Berlin au autorizat pe membrii comisiei de delimitare a Bulgariei să privească drept o eroare de redactare cuvintele „țărmlul drept” și să ia talvegul ca limită de suveranitate dintre România și Bulgaria.

Când însă comisia din 1879 a încercat să aplice talvegul pentru a determina frontiera româno-bulgară pe Dunăre s-a izbit de următoarea dificultate: Tratatul de la Adrianopol fixase talvegul ca frontieră între Poartă și Principatele Dunărene dar comisia de delimitare din 1830 luase linia mediană a fluviului drept talveg, repartizând Valahiei ostroavele ce se găseau mai aproape de țărmul stâng și provinciilor otomane (al Bulgariei) pe cele situate mai aproape de cel drept. Acest mod de a proceda, deși eronat în formă părea just în fond. Într-adevăr, posesiunea ostroavelor fiind chestiunea principală în fixarea frontierei pe Dunăre și talvegul fiind o linie care, pe Dunăre variază în fiecare an, uneori și de mai multe ori pe an, talvegul frontieră nu determină pozitiv posesia lor încât chiar comisia de determinare a Bulgariei din 1879 a admis că talvegul odată recunoscut, frontiera să rămână înie de granită, oricare ar fi schimbările talvegului real, până la altă recuaștere. Prin urmare talvegul frontieră e o linie convențională, linie care nici măcar nu are meritul de a împărți în două părți egale cursul fluviului Dunărea spre a reglementa astfel și problema pescuitului.⁷

În afară de toate acestea este știut că uzanța a determinat totdeauna posesiunea ostroavelor ce apăreau pe Dunăre, întocmai ca și comisia de delimitare din 1830; acelea ce au apărut mai aproape de malul stâng au devenit posesiuni ale României, iar cele ce au apărut în apropierea malului drept în posesiunea locutorilor celuilalt mal, adică ale Bulgariei.

Se poate vedea că în comisia din 1830 deși s-a săvârșit o eroare de formă, luându-se mediana în loc de talveg drept frontieră, în fond s-a procedat judicios fixându-se corect frontiera.

Comisia din 1879, adoptând talvegul ca frontieră, s-a lovit și de dificultatea prin care o parte din ostroavele recunoscute ca aparținând Valahiei, conform hărții și listei din 1830, se găseau în dreapta acestui talveg și deci ar fi trebuit să revină Bulgariei.

Comisia a fost obligată, în urma, propunerilor delegatului Italiei, să amâne delimitarea după ce problema se va studia mai profund. Mai târziu în ședința din 20 septembrie 1879, comisia a emis actul prin care s-a fixat frontiera dunăreană a Bulgariei cu România prin cinci articole:

Art. 1 La nord, între vechea frontieră a Serbiei și frontiera provinciei române, Dobrogea, linia de delimitare urmează talvegul Dunării, așa cum va fi recunoscut printr-o primă înțelegere între cele două state interesate și apoi prin verificări periodice;

Art. 2 Talvegul Dunării este linia celor mai mari sonde, care corespunde în general cu drumul de navigație cel mai bun la vale în timpul

apelor scăzute în mod obișnuit.

În cazul când fluviul are două brațe navigabile, acela dintre ele care în cursul liniei talvegului său va da o sondă mai mică, nu va putea fi considerat talvegului fluviului.

Totuși pentru a nu aduce o știrbire a drepturilor stabilite anterior (la 1878), toate ostroavele situate la dreapta talvegului care în delimitarea executată în virtutea tratatului special de la Adrianopol de la 2/14 septembrie 1829, relativ principatelor Moldovei și Valahiei, și au fost atribuite lor, vor rămâne alipite de România; toate acelea care situate la stânga talvegului au fost atribuite provinciilor de pe malul drept al Dunării, vor face parte din Bulgaria.

Art. 3 O listă anexată cu numele ostroavelor atribuite celor două părți interese în delimitarea sus citată e conformă cu indicațiile hărții stabilite în 1830 pentru înțelegerea ziselor operații și al cărui original e depus la Sublima Poartă;

Art. 4 Talvegul Dunării odată recunoscut (conform art. 1 și 2 și cu restricțiile art. 3) va fi limita de suveranitate până la recunoșterea următoare, oricare ar fi schimbările ce ar suferi talvegul real în intervalul de la o recunoaștere la alta.

Art. 5 Cât despre drepturile de proprietate de folosire și de uz din partea particularilor, comunelor sau statului asupra ostroavelor și apelor fluviului, ele vor trebui să facă obiectul unei convenții între cele două guverne riverane fără prejudiciul art. 4 al tratatului de la Berlin care lasă Comisiei Europene, (asistată de delegații statelor riverane) elaborarea regulamentelor de navigație de poliție fluvială și de supraveghere de la Porțile de fier, până la Galați.⁴⁰⁾

Această convenție va determina în viitor principiile pe care se va sprijini proprietatea depunerilor și acele a insulelor ce ar putea să se formeze pe cursul fluviului.

Ea va enumera lucrările, în cursul și pe marginile fluviului, care fiind de natură a determina în urma schimbării de talveg, nu vor putea fi executate decât prin consimțământul unanim al celor două guverne riverane.

(Conform art. 3, comisia a întocmit lista cu ostroavele având de bază listele de la 1830).

NOTE

1. **Istoria României în date**, Chişinău, Mica întreprindere - editorial - poligrafică „Crai Nou”, 1992, p. 235.
2. **România în relaţiile internaţionale 1699-1939**, Iaşi, Editura Junimea 1980, p. 293.
3. **Documente privind istoria României. Războiul pentru independenţă**, Vol. 9., Bucureşti, 1955, p. 371.
4. **Ibidem**, p. 384.
* talveg – linia care uneşte cele mai mari adâncimi de pe cursul unui fluviu sau râu.
5. Fondul documentar al Muzeului Marinei Române (M.M.R.), Mss. Locotenent comandor Boerescu, Inspector silvic, Chihaia, **Memorii asupra posesiunii ostroavelor de pe Dunăre de la Silistra la gura Văei**, 1890, f. 1.
6. **Politica externă a României. Dicţionar cronologic**, Bucureşti, Editura ştiinţifică şi enciclopedică, 1986, p. 100.
7. **Politica externă a României...** p. 101.
8. Fondul documentar al M.M.R., *loc. cit.*, f. 1-4.

Les difficultés du tracement de la frontière danubienne entre la Roumanie et la Bulgarie, effet des vices de texte, rédaction et procédure du traité de Berlin

- Résumé -

Le traité de Berlin n'a pas résolu la multitude de problèmes avec lesquels le Sud-Est européen se confrontait. L'article 46 de ce traité, par son ambiguïté, a créé un état de tension entre la Roumanie et la Bulgarie culminant avec des actions armées et une activité diplomatique effervescente. Les vices de texte, rédaction et procédure du contenu de l'article en question ont représenté le lest qui, ultérieurement, a pesé lourd et négativement dans le déroulement des rapports roumaino-bulgares pendant une longue période.